

к.е.н., доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ПРОБЛЕМИ ІДЕНТИФІКАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

В сучасних умовах господарювання нематеріальні активи відіграють суттєву роль в інноваційних процесах підприємства. Для отримання конкурентних переваг широко впроваджуються передові технології, новітні винаходи та інтелектуальні продукти. Тому помітно зростає їх роль у процесі створення ринкової вартості підприємства. За таких умов виникає потреба у новій концепції управління нематеріальними активами, їх ідентифікації, оцінки та відображенні у звітності.

Проблемами ідентифікації та вдосконалення оцінки нематеріальних активів в системі управління підприємством займається багато зарубіжних та вітчизняних науковців, зокрема В.Диба, Ю.Гороховець, В.Козенкова, Р.Каплан, І.Криштопа, Ю.Колчар, Т.Коупленд, О.Маркус, А.Ревва, Дж.Хітчнер та інші. Проте актуальність указанного питання постійно зростає.

Нематеріальні активи є унікальними за своїми характеристиками та складом, можливістю використання у господарському процесі та рівнем впливу на формування фінансового результату підприємства. Відсутність матеріальної форми існування спричинює виникнення труднощів для ідентифікації та оцінки, без яких неможливо достовірно відобразити їх вартість у системі обліку.

Так, Дж. Хітчнер для узагальненого опису потенційно можливих нематеріальних активів вказує, що «це кодифіковані речові описи специфічних знань, якими можна володіти та використовувати» [4, с.364]. У своєму дослідженні Ю. Гороховець зазначає, що це «невідчутні активи, що одержані в результаті творчої або інноваційної діяльності, для яких є характерними відсутність фізичного зносу, високий ризик морального зносу та низький рівень ліквідності» [1, с. 7].

Варто виокремити два різнорідних підходи до ідентифікації нематеріальних активів:

1) обліково-правовий підхід, що опирається на концепцію права власності на володіння та розпорядження нематеріальними активами, які чітко відповідають критеріям немонетарності, нематеріальності та можливості ідентифікації для подальшого відображення в системі обліку та звітності;

2) організаційно-управлінський підхід, що опирається на визнання потенційної динамічної здатності приносити економічні вигоди.

У вітчизняній практиці здебільшого використовується перший підхід. Так, чітке нормативне визначення для ідентифікації та групування відображених у фінансовій звітності нематеріальних активів наведено у МСБО 38 «Нематеріальні активи» та національному П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», що наведено у табл.1.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика нормативних вимог щодо ідентифікації нематеріальних активів

<i>МСБО 38 «Нематеріальні активи» – актив, який не має фізичної субстанції та може бути ідентифікований [2]</i>	<i>П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» – актив, який не має матеріальної форми та може бути ідентифікований [3]</i>
Торгові марки	Права на знаки для товарів і послуг (торгові марки, товарні знаки, фірмові назви)
Ліцензії та франшизи	Права користування природними ресурсами (право користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище)
Авторські права, патенти на промислову власність, на обслуговування та експлуатацію	Права користування майном (право користування земельною ділянкою / будівлею, право на оренду приміщень)
Програмне забезпечення	Авторські та суміжні з ними права (право на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо)
Програмне забезпечення	Авторські та суміжні з ними права (право на літературні та музичні твори, програми для ЕОМ, бази даних тощо)
Незавершені нематеріальні активи	Незавершені капітальні інвестиції в нематеріальні активи
Рецепти, проекти та макети	Інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв)

Проте сучасна система управління потребує інформації про здатність генерувати інновації та ефективно використовувати нематеріальні активи у процесах постачання, виробництва та реалізації. Саме такий підхід дозволить отримувати конкурентні переваги на ринку. Тому ідентифікувати нематеріальні активи варто за такими критеріями:

- 1) майновий потенціал, тобто технології, винаходи, зразки, твори та права на здійснення діяльності, що підтверджені укладеними договорами;
- 2) ринковий потенціал, тобто гудвіл підприємства, торгова марка, стратегія, ділова репутація, клієнтська мережа;
- 3) людський потенціал, тобто інтелектуально кадровий потенціал, що засвідчується вкладеннями у професійний розвиток трудового колективу.

Таким чином, удосконалення підходів до здійснення ідентифікації нематеріальних активів сприятиме створенню ефективного механізму управління підприємства та дозволить реалізувати стратегію інноваційного розвитку.

Список використаних джерел:

1. Гороховець Ю. А. Облік і аналіз нематеріальних активів в системі вартісно-орієнтованого управління : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.09. Київ, 2018. 20 с.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи», виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_050#Text
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text>
4. Hitchner J. R. Financial Valuation: Applications and Models, 4th Edition N.Y. : John Wiley & Sons, 2017. 1296 p.